„ЗАСТАВА“ излази двапут у недељи, четвртком и недељом.
Цена је на годину 10. фор. на по год. 5 фор., на четврт године 2 фор. 50 нов. а. в. за Аустрију, а за Србију на годину 100 гроша на по год. 50, а на четврт године 25 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по количини врста, које из гармонта заузимају, и за сваку врсту плаћа се за први пут 7, за сваки даљи пут 5 н. осим тога за жиг увек по 30 н. Дописи се шаљу уредништву а предплата администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Новм Саду.

Број 43. У Новоме Саду, у четвртак 30. маја 1868. Год. III.

Нови Сад 28. маја.

Који зна какве наде Босна на Србију полаже. па је читао шта се у последње време из Босне јављаше о сложном одпору Мухамеданаца и Хришћана противу зулума Турских властника; морао се сасвим природно запитати, да ли то што се о том одпору чује, бива са знањем и под утицајем владе кнеза коме је посвећена песма о Дрини. Као за одговор на такво питање Руски „Голос“ од 22. маја доноси у једном допису из Босне ове врсте:

„Међу Бошњацима име Михаила Обреновића све више и више губи од свога значења, и ако Београдска влада буде и даље радила у оном духу у коме је досад радила, онда нема сумње, да могу заметути се раздори између Срба и Бошњака. Говори се, да је интригама Аустрије побијена важност међу Бошњацима имену Михаила Обреновића; али то није истина. Београдска влада побија сама себи важност тиме, што непрестано обмањује наде Бошњака, Херцеговаца и Бугара. Бошњаци пак отворено говоре, да ће они искати од Аустрије, да им ова за кнеза пошље сина Александра Карађорђевића, Петра“.

У каквом је духу досад Београдска влада радила, о томе није нужно да се овде питамо: за Босну доста је знати, да та влада, упркос и најбољим приликама, досад ништа није урадила. Толико је доста знати, па да се и Босанском дописнику „Голоса“ поверује, да, нажалост, има основа пребацити истој влади, да непрестано обмањује наде Бошњака, Херцеговаца и Бугара. Али кад дописник „Голоса“ додаје, да Бошњаци хоће да ишту од Аустрије Петра Карађорђевића за кнеза: онда је то нешто у чему никоји здрави разум основа и разлога видети неможе. Бошњаци који би били у стању да сами збаце са себе недостојни јарам Турског господарства, јамачно би умели наћи у себи самима снаге и за своју народну самоуправу, а да неморају прибегавати страној сили. Жалостан би то био кнез за Босну, који би био испрошен у туђе силе. А неби ли било и без свака смисла, да Босна која ништа помешано са Аустријом нема, иште од ове Петра Карађорђевића који од Аустрије ни у чему и ни по чему зависити нема?! Гласови се, истина, проносе, да све што се данас чује о заједничком одпору Мухамеданаца и Хришћана у Босни, да све то бива под утицајем неке интересоване стране силе, и све је тако удешено, како ће једног дана Босна отргнути се од Турског господарства, не да би своја била, него да би опет терет новог туђинског господарства на себе упртила; али кад све око нас говори, да ово није више време кад се будућност народа без народа решавати могла, неће заиста ни с Босном моћи се располагати противно чуствима и правима оног народа који је природни собственик те земље. Отуда, што једна влада у Београду која је проиграла поверење код свог народа, заман пропушта времена и неупотребљује прилике за испуњење своје дужности према Босни, отуд се никако извести неможе, да би Босна била онога који би је први уграбио. Народ коме Босна по природном праву припада, вазда је на опрезу за своје; он, који ништа туђе неће, умеће у своје време и својим начином доказати, да и другоме своје неда. За њега су слобода и правда биле и остају главно; што се тиче ове или оне династије или личности, ту он пита само колико ко на делу слободе и правде важи; са ништнераднима или голим оруђима у рукама страних интриганата, народ, о коме је реч, умео је и умеће кад и где затреба раскрстити. Свакојако дописник „Голоса“ криво је извештен, кад вели, да Бошњаци хоће да траже себи кнеза на оној страни, која никаква права нема, и докле себи самој пријатељује неможе желити, да Босни кнезове шиље.

„Пестер Лојд“ напомиње у једном допису из Сарајева последње догађаје у Босни, и вели међу осталим: први покрет покушан је 4. (16) маја у Тешњу, где их је на броју до 5000 било који су устали. Осман паша који је тамо полетио, имао је на расположењу четири одељења коњаника и два батаљона пешака, са једном батеријом. Он је био спремио ту војску као за бој, али се међутим упустио у преговоре са вођама одбора. 15 бегова и 15 хришћанских кметова који су дошли под шатор Осману, буду у ланце оковани и у Сарајево послани. Један дан после тога букне устанак у Градачцу; тиме су бегови одговорили Осману на његов поступак. Овај похита у Градачац, али тамо доцкан дође. Они који су устали заузму место, и почну још више грозити, кад дочују, да су у Маглајској и Цепачкој нахији Турци и Хришћани сложно на оружје устали. Осман буде још теже поражен, кад добије вест, да су три чете побуњених цео округ Тузлу у своје руке узеле. Ту је морао он мировати, докле недобије упутство које је телеграфом из Цариграда искао. Дописник „Пестер Лојда“ набраја узроке побуне, и потврђује, да су претерани намети и глобе принудиле народ да устане. Да ли се уз то и са стране сипа зејтин у ватру, то није потврђено, као што исти дописник уверава; премда овај признаје, да је могућно, да се и са стране припомаже покрету у Босни. —

Још се непотврђује, да су посланици Кандије примљени у народну скупштину у Атини, као што се последњих дана чуло. По једном телеграму из Атине од 18. (30.) маја, опет су два нова посланика из Кандије дошла, али у Пиреју није им се дало извести. —

Швајцарски лист, „Журналде Женев“, доноси из Берна следеће: „Више Пољака бегунаца насељених у Швајцарској, отишли су у Галицију са Аустријским пасошима. Вели се, да ће они бити добродошли тамо. Чује се то исто и о Пољацима у Француској и у Италији. А у Аустрији они добивају пасоше само чим докажу да су политични бегунци. Шта се хоће? Да се прикупе Пољаци у Галицији? Или мисли ли Аустријска влада просто, да даде примера човечности пред светом, доводећи речене Пољаке у суседство њиховим земљацима? Шта се хоће, о томе се сумњати може; али је то што у ствари бива интересантно.“ Противно томе Швајцарски лист „Бунд“, који у Берну излази, пише: „Јавни домаћи и страни листови јавили су недавно, да међу Пољацима који живе у Швајцарској има јака покрета, и да многи од њих Швајцарску остављају, да би са пасошима од Аустријског послаништва у Галицију путовали. Али управа правде и полиције саобштава сад савезничком савету, да њему несамо ништа о томе до знања није дошло, него је сва прилика, да су те вести у извесној намери измишљене, као и вести које се у исто време разносе о новим покушајима за устанак у Пољској.

Из Петрограда телеграфишу, да је обнародован царски указ за опроштај политичним преступницима са неким ограничењима. На основу тог указа ослобођавају се сви странци који се у Сибиру налазе; они морају из Русије ићи, и несмеју се више натраг повратити. Пољацима који су били осуђени, па су сад ослобођени, а немају више од двадесет година, допуштено је, да се у своју домовину поврате.

Принц Наполеон, који путује у Цариград, приспео је у Беч у петак у вече, 24. т. м. и одсео је, као што отуд јављају, у један, јавни гостионик („Zum goldenen Lamm“ у Леополдштату). У суботу пре подне принц је примио министра Бајста; а у подне био је он од цара примљен. Истог дана био је код Француског посланика велики дипломатски ручак за почаст принцу; а у недељу принц Наполеон и Бајст били су позвани за царску трпезу у Шенбруну. Уочи пада, да је принц одбио све сјајне почасти које су му у Бечу за дочек понуђене, докле је недавно у Берлину радо примио све што му се ту учинити хтело. У каквој је цели Француски принц у Беч дошао, и у каквој ће отуд у Цариград путовати: то се свакојако тумачи, али све што разни листови о томе кажу, јест просто нагађање. Као највероватније узима се за овај мах ово: да принц путује, да би промотрио земље и народе куда пролази, те да може по повратку казати цару шта је где видио, и на што би се Француска влада у Источном питању, као на нешто поуздано ослонити могла. —

Питање о учешћу женскиња у политичним пословима нашло је нека решења у Селфорду у Инглеској. Они који су у том месту одређени, да проматрају спискове грађана који имају право бирати народне посланике, решили су, како су сами умели, толико претресано питање о праву женских да и оне гласају, кад се народни посланици бирају. Они су нашли, да ништа боље учинити немогу, него да упишу у број бирача све жене које имају својства што су законом прописана за бираче. Остаје, да се види, хоће ли тај посао њихов одобрити они, који су позвани да законе тумаче.

Српско-хрватско угарско питање.

VI.

М—ћ. Између последњега и овога чланка нашег у горњем питању донеше нам листови знамениту промену у мислима хрв. депутације у Пешти, а то је, да је већина одбацивши и Живковићев и Жувићев предлог у финансијском погледу примила систему квоте, т. ј. да тр. краљевина одсеком опредељену суму за „заједничке“ трошкове Угарској даје (1 и по милион фор,) а иначе да и изравни и неизравни порез на потребе земаљске служи. То би се слагало са мњенијем у овом листу израженом, но ипак право финансије оставља се у рукама Угарске, пошто се вели, да заједнички сабор у Пешти и изравне и неизравне порезе опредељује.

Нема сумњне, да у овој солидарности лежи нека гаранција, јер пошто су владе наклоњене увек више искати, него што народи на саборима дати желе, пошто дакле сабори увек нешто одкидају од захтева владини у новцу, то је очевидно, да би заједнички сабор веће олакшице набавити могао, него поједини сабор, и то у Загребу, и пошто оно, што би тр. краљевина плаћала, и онако не би ишло у угарске руке, него у хрв. благајну, и на хрв. потребе, то би се и то мислити дало, да уг. сабор неби имао интереса више тр. краљевини наметати, шта више, да би јој са обзиром на сиромашније стање и олакшице допустио, било у том, што би порезни проценат у тр. краљевини био мањи, било у том, да се неки неизравни порези и не уводе.

Али је ипак већа опасност политична, која из тога произилази, него што би финансијска олакшица била. Земаљски буџет био би ма и посредно у уг. сабору било би у власти неодобрењем пореза точак државног живота у тр. краљевини укочити, кад би им то политични интереси захтевали; могао би кључ пореза тако снизити, да не би се она сума добити могла, која је за развитак земље нужна, а ипак не би тегобна била. Једном речи није доста само благајну земаљску у својој власти имати, него и изворе земаљске, да о правој самосталности говора бити може; само на тај начин може све оне обзире употребити, које околности земље изискују, само на таки начин имала би тр. краљевина свој земаљски буџет, а она Угарска, која би пристала на то, да сви изравни и неизравни порези из тр. краљевине иду у хрват. благајну, и да се осим одсечне суме троше на хрв. потребе, зацело не ће ни за тим запети, да сабор тр. краљевине и речене порезе одобрава, јер јој финансијски рачун један остаје, а поглавито скида са себе сваку могућу омразу, која из пореза произтиче.

Оволико о финансијској страни питања. Заостају питања територијална, наиме о Реци, крајини и Далмацији.

Река је камен спотицања, али Река с приморјем спада и географијски и етнографски тр. краљевини, и ако Угарска неможе, тр. краљевина не сме се права свог одрећи. Доста је то, да се и Угарској гаранције даду, да и она кроз ову капију светске трговине пролазити може, али њој и кључе те капије саевим у руке предати, значило би сам себи руке везати. Доста би било, да се закони поморске трговине, и поморског бродарства паритетно у заједничким куријама доносе, и да се у обзиру суђења у тим стварима Угарској гаранције за непристрастност, и правично чување свестрани интереса у том погледу даду, али политична управа покрајине те има остати при тр. краљевини. Реки и приморју као таком могао би се осигурати непосредни избор посланика у заједничке уг. аустријске делегације, али не и у уг. хрватске курије, јер би у овом случају од Реке зависило, да вагу паритета претегне на страну Угарске.

Што се крајине тиче, ту и Угарска не пориче право тр. краљевини, али је тешко извршење, јер Беч томе на путу стоји. Погодба са Угарском састајала би се у том, да Угарска призна државно право тр. краљевике, и да изрекне, да ће се за присаједињење крајине заузети; право финансије у делегацијама даје уг. делегатима уставно оружје, којим се разрешење крајине скоро остварити може.

Код Далмеције има више невоље. Ту и Угарска неизилази са фарбом на поље; види се да би волела, да остане постојеће стање у Далмацији, док можда неби мисао саврела у Далмацији, по којој да већина зажели и захтене, да се непосредно Угарској присаједини; но баш због тога тр. краљевина треба бар признање свога права да учини условом погодбе са Угарском.

У почетку смо казали, да није пријатна радња, писати о чему, где унапред ни изгледа за успех нема, али ипак ради оријентовања јавног мњенија прошли смо у кратко питања, која су на дневном реду, а одсад имајући предлоге депутације пред собом, враћаћемо се на поједине предмете специјално, и стављаћемо ји на вагу критике.

Елаборат Жувићев, којега је усвојила делегатска већина, гласи од прилике овако:

Елеборат признаје — са становишта прагм. санкције — правоваљаност и обвезност уг. з. чланка XII. 1867. и за Хрватску, забацује становиште § 1. чл. 42. хрв. саб. г. 1861., прихваћа потребу скупне крунитбе, иште да се § 5. чл. г. 1861. (автономија и настава у судству) призна, да се чл. VI. 1840. и II. чл. г. 1844. уг. сабора (пораба мађ. језика у Хрв.) укине, да се у свима земаљ. пословима само хрв.-слав.-далмат. грб, скупни пак овај земаљски грб к угарском припојен употребљује.

На уг. сабор шаље сабор хрв.-слав.-далм. 29 заступника, и то изабраних на три године, да они имају вирилни глас и само у заједничким пословима закључавати могу. С тога жели хрв. депутација, да се одма на почетку свакога сабора уг. најпре заједнички послови расправе и реше, како би заступници после задобивене санкције приспети могли на зем. домаћи сабор, који се истом онда отворити има. Кад се утелови Далмација и војничка крајина, онда ће се према томе прирасту умножити број заступника хрватски. У уг. горњој кући имају хрв.-слав. магнати гледе заједничких послова вирилан глас; сврх свега тога изашиље сабор хрв. два магната на угар. сабор, као што иште § 55. чл. V. г. 1848. уг. сабора.

У делегацији (међу Уг. и Цислајт.) жели депутација хрв., да Хрватска буде заступана по шесторици делегата, 1 из горње, а петоторица из доње куће. Бира их пленум угар. сабора, али изабрати само може синове из Хрватске и Славоније. У случају, да се Далм. и војена крајина утелове Хрватској, и овде ће се број делегата сходно умножити.

За заједничке послове, осим који су већ по уг. сабору назначени заједнички међу Уг. и Цислајтанијом, проглашује хрват. елаборат још следеће: свеколино војинство, свеколике финансије и прорачун, новчаност, ковани и папирни новац, царину, трговину, телеграфе, поште, жељезнице, друмове, реке, луке и бродарство, банке, привилегије, индустрију, осигурање, право трговинско, менично, рударско и поморско, законарство о држављанству и домаћинству (ко постаје држављан Угарске, ко удомаћен у Хрватској). Елаборат изјављује нарочито, да краљевина хрв. слав. далм. неиште самостално установљење земаљскога прорачуна, и сама ставља погодбу, да се за Хрв. Слав. и Далмацију никакав порез одмерити неможе, који се нетиче њихових послова, а затим, да се цена соли у свима земљама без приволе њиховог сабора повисити несме. Зато се иште, да се хрв.-слав.-далм. земаљски прорачун на угарском сабору, али паритетно преко 12 делегата са сваке стране установи на темељу предлога, што учини хрв.-сл.-далм. земаљска губернија. Недође ли ова делегација до закључка, онда настоје оба сабора договарањем до резултата доћи; непође ли ни то за руком, онда одлучује монарх. Овај се буџет на овакав начин установљава на три године.

Ексекутива на пољу трговачкога, менбеног, руднога и поморскога права нема бити заједничка. Ексекутиву у заједничким посло-

вима има под управом уг. министарства руководити земаљска влада, но ипак само у пословима организаторним и персоналним; предмете мањега домашаја има извести министарство под непосредно себи подчињеним органима хрв. слав. далматинским, који морају сви бити рођени у земљи. Законарство у стварима верозакона, о закону удруживања, о штампи и литерарном властништву; затим издавање путних листова, над полицијом иностранаца, и над стварима медициналним има се додуше одружено, али ипак по једнаким начелима што је више могуће уређивати.

Министри за зем. обрану, трговину, финансије и саобраштај имају бити одговорни једино заједничкоме сабору; за послове наставне и богоштовне, правосудне и унутарње сувишан је какав посредник код угарск. министарства или код владара; бан има гледе тих ствари учинити своје предлоге владаоцу и ставити се у споразумљење с министарством. Прев. одлуке на хрв. слав. далм. земаљску владу имају бити подписане министром, који је код особе владаоца, а евентуално угарским министром председником. У министарст. за зем. обрану, финансије, трговину и саобраштаја има се поставити по један министарски саветник с два конциписта за Хрватску, Далмацију и Славонију, и то на предлог бана.

Свако попуњење ове погодбе има се учинити путем регниколарних депутација. Гледе језика тражи се, да у целом подручју хрв. слав. далм. краљевине има бити службени и редовни језик хрватски, и да мора бити посланицима на заједничком сабору и у делегацији слободно да употребљују свој домаћи језик.

Закони саборски као и наредбе министарства имају се одпремати у Хрватску, Далмацију и Славонију и на хрватском језику, и примати у хрватском језику поднесци, који оданде дођу на министарство.

Као територијум хрв. слав. далм. краљевине означује елаборат жупаније 1. речку с градовима Реком и Бакром; 2. загребачку; 3. вараждинску; 4. крижевачку; 5. пожешку; 6. осечку; 7. сремску; затим крајишке пуковине (личку, оточку, огулинску, слуинску, прву бановачку, другу бановачку, вараждинску, крижевачку, вараждинско-ђурђевачку, градишканску, бродску, петроварадинску), најпосле Далмацију. Осим тога има краљевина Хрватска придржати себи своја виртуална права на земље, које сада стоје под турским господством, али које су некад спадале к њој.

Гледе хрв. зем. владе разлаже операт, да у будуће има бан бити особа цивилна, којег именује краљ уз подпис угар. министра председника. Хрв. далм. слав. сабор има гледе бана право интерпелације. Затим следе још потанкости о унутарњој управи и правосуђа краљевине хрв. далм. славонске.

Предлог

за државно-правно изравнање међу краљевином Угарском и међу краљевином Далмацијом, Хрватском и Славонијом.

§. 1. Битна је основа овоме државно-правном поравнању прагматичка санкција, по којој обе краљевине, наиме Угарска и Далмација, Хрватска, Славонија према свима осталим покрајинама под Скиптром њ. ц. к. и апост. велич. као и према иностранству чине и чинити имају једну исту државну заједницу. (1,2:1723).

§. 2. Из тога понајвишег начела државне заједнице краљевина Далмације, Хрватске, Славоније са осталим земљама круне св. Стевана излази та необорива последица, да се обема краљевинама заједнички краљ са једном истом круном и једним истим крунидбеним актом крунише, а тако исто и да се за обе краљевине заједничка на заједничком држ. сабору утаначена крунидбена диплома изда.

Оригинал нека се на мађарском и на хрватском језику састави и краљевини Далмацији, Хрватској, Славонији достави, и у њој уједно има да се ујамчи целокупност земаљска, и устав краљевине Далмације, Хрватске, Славоније!

Томе још има накнадно крунидбена заверница од г. 1867. у хрватском оригиналном тексту да се изда, и сабору ових краљевина да се што пре достави.

§. 3. Из горе наведене нераздељиве државне заједнице излази надаље, да краљевине Угарска, Далмација, Хрватска, Славонија морају у свима оним пословима, у којима са осталим областима монархије у додир долазе и који се сада „заједничким пословима“ зову, једно исто заступништво имати, и то у оној форми делегације, као што је у чл. XII. г. 1865-7 угар. држ. сабора прописана, и чију правну важност краљевина Далмација, Хрватска, Славонија накнадно и за себе обвезном признаје, али с' том изричном оградом, да у напредак установљавање таквих основних држ. закона несме више бити без законитог суделовања краљ. Далмације, Хрватске, Славоније.

§. 4. Осим ових послова, што су земљама круне св. Стевана заједнички са осталим земљама монархије, што су заступљени у заједном већ одређеној установи делегација, и куда послови спољни, затим послови рата и финансије (§§. 8, 9, 18 XII. 1865-7), па онда послови држ. дуга, држ. зајмова, држ. жељезница и новца (§§. 53, 56, 65, 66 : XII. 1865-7) спадају у ономе обиму и оној форми, као што то чл. XII. од г. 1865-7. одређује: осим тих дакле послова постоје још други заједнички послови међу краљевином Угарском с' једне и краљевином Далмацијом, Хрватском, Славонијом с друге стране, који се послови са нужним обзиром на права краљ. Далмације, Хрватске и Славоније и отуда извирује автономије овим установљују и што се њих тиче признаје се потреба да буде заједничко законодавство и управа са седиштем у краљ. главном граду Будим-Пешти.

§. 5. У горе наведеном смислу заједнички су ови послови: дозвољавање новака, законодавство о војничкој дужности и опредељења о премештању и издржавању војске, међутим се при томе погледом на краљевину Далмацију, Хрватску и Славонију ово опредељује а). да не онај део (квота) што по заједнички установљеном континтенту на Далмацију, Хрватску и Славонију припада, опредељује по једном истом кључу, који ће се за све земље круне св. Стевана установити; б). да се гледом на новаке, што на Далмацију, Хрватску и Славонију одпадају, призна и брижљиво врши начело, као што је у угар. зак. чл. IX. §. 10 : 1865-67 изречено, и то је да се уврштују у земаљске пуковније ових краљевина; в). да се при уврштивању новака у војску узме у обзир оно, за што су више удесни, наиме дакле да се новаци из приморја, ако не сви, а оно бар поглавито у поморску службу. (Ту још долазе нека мања опредељења о новацима).

§. 6. Даље су у горе наведеном смислу заједнички послови: установљавање заједничког државног прорачуна заједно са дворским трошковима заједничког владара: но при овоме се што се тиче краљевине Далмације, Хрватске и Славоније с' обзиром на њене према краљевини Угарској мање поспешне материјалне, индустриалне и трговачке одношаје установљује, да ће краљевина Далмација, Хрватска и Славонија са своје стране на подмирење заједничких, као и оних у чл. XIV. и XV. г. 1865-67 одређених прагматичких трошкова сваке године аверзиону суму од 1,500,000 ф., као суму која њеној порезној снази а и начелу правичности од Угарске према осталим земљама Њег. Велич. употребљеном (8. 54. XII. 1865-67) одговара, имати точно заједничкој финансијској управи да плаћа; а напротив се сви они приходи у краљевини Далмацији, Хрватској и Славонији, што ову аверзиону суму прелазе придржавају краљевини Далм. Хрв. и Славонији са правом слободног располагања на подмиривање автономних земаљ. потреба.

Тим поводом регниколарна депутација изражује жељу: да се царинска званија у Земуну, Митровици, Рачи, Кленку и Јакову оделе од строго угарских финансија и да се даду на расположење далматинско-хрватско-славонској автономној влади.

§. 7. Даље се одређују као такви заједнички послови: дозвољавање постојећих данака и т. д.; — затим законодавство о начелима, по којима се имају такви нови данци уводити и утеривати; — узимање нових држ. дугова и конвертовање постојећег; — продаја, промена и задуживање непокретног државног имања; — законодавство о монополима и регалијама; — претрес заједничке финансијске управе у свима гранама њеним и у опште сви финансијски послови, што су заједнички свима земљама круне св. Стевана.

(Продужиће се.)

Нови Сад, 27. маја. Овде је 23. и 25. маја држана месечна главна представнишка скупштина, у којој је више главнији предмета обављено. Међу те спада: план о главној српској школи у Новоме Саду, који је план на одбор упућен, да га овај са вештацима прегледи и утврди, да прорачун о томе састави, у обште све припреми, да се са зиданьем школе у николајевској порти што скорије одпочети може. Закључено је, и поднеће се министарству на одобрење, да се од варошке тако зване футошке шуме страна на Дунаву лежећа за три године дана изкрчи, јер је шума олошала, па као земља више ће доносити, а капитал од добивени дрва употребиће се на изплату дугова, који варош од покрета овамо око 55.000 ф има. Одбори за парохијал и ноћну стражу поднели су своје израдке; да би се правичнији разрез учинио, закључено је, да се састави рекламациона комисија, која ће се састојати делом од одборача, који су први разрез чинили, делом пак од додати скупштинара, па да ова комисија рекламације противу разрева претресе; сваком је дакле слободно да дође у варошко рачуноводство, да види, како му је парохијал и стража пореван, и ако је незадовољан, да пријави тегобу своју, и то све за 15. дака од 26. маја, или по р. од 7. јуна. Кад то време прође, иста ће комисија и рекламације оценити.

Овдашња еванђеличка обштина представља, да јој варош само једног, словачког учитеља плаћа, да другога, немачкога обштина сама издржава, и пошто и друге учитеље плаћа, то моли, да се и њен други учитељ из вар. касе плаћа. Ово буде без дебате на основу равноправности одобрено, и еванђ. свештеник уједно члан варошке обштине зафали се на том у име своје обштине; примећавамо, да је од пре још и Јевреима одобрено, да им се један учитељ из вар. касе плаћа; обоје у живот ступа идуће школске године. — Парохије грчко-католичка, протестанска и реформатска моле, да им се на основу тога, што је у постанку краљ. вароши двема вероисповедима, православној и католичкој по 100 ланаца земље за цркву, и по 42 ланца за парохе од вар. земље дато, да се на основу равноправности и за гореречене парохије припадајућа количина земље као дотиција из вар. добара даде. Ово је правном одбору предато, да извиди и реферира, како су православне и католичке парохије конкретно дошле свака до 42 ланца земље, да ли су речене црквене обштине ту земљу купиле и односно одкупну суму за њи платиле, или варош као така? Ако је прво, онда молба горњи губи сваки основ; ако је пак друго, онда ће се обштина упустити у расправу, да ли кад и колико да се може на основу равноправности реченим парохијама дати.

Обштина Сомбор обраћа се на Нови Сад, да и он подпомогне варош Сомбор у томе, да финансије инспекторат остане у Сомбору, а да не иде у Сегедин. Примљено је и подпомоћи ће се вар. Сомбор. — Познато је, да је Бачка, и да је Нови Сад од млого година несаразмерно млого у фонд за грађење друмова плаћао, а да је саразмерно мало путова отуда добивао; како су рестанције нарастле на неколико иљада, на једно 5000 фор. решено је представку поднети, да се ове рестанције збришу, а диференција између грађана изравнала би се. Одбор за долму поднаша извештај о долми, по ком садања управа долме стаје око 4400 фр. а. вр. начин је контроле разложен; долма је за речене новце преко 200. фати поширена тако, да троја кола могу ићи успоредо онде, где пре ни двоја нису могла. Мернику г. Моји Костићу и капетану г. Ђоки Камберу изјављено је у записнику признање неуморног труда њиног око тога посла. Војеним командама у Варадину и Новом Саду захвалиће се писмено на готовости, коју су показали, давши вароши помоћ у опасности.

У пређашњој скупштини прочитано је решење министра унутрашњи дела, коим се недопушта, да се српско народно позориште зида на пијаци, него на тако званом „ханском“ плацу; скупштина је решила била, да се против тога мин. решења репрезентује, и да се на ново моли за одобрење плаца на пијаци; у садањој скупштини прочитана је и одобрена та репревентација, која разлаже, зашто да се српско народно позориште само на пијаци целисходно зидати може, да на украс и вароши и вештини служи, и да приход доносити може за подпору живоме позориште, и зашто да „Хан“ за то није, и за варошку кућу јесте најзгоднији, због чега се остаје при закључењу, да се на пијаци позориште, у „Хану“ варошка кућа зида. И одбор нар. позоришта поднео је такође од г. дра Суботића израђену представку на министарство у истом предмету, и у истом смислу, што ће се обоје горе послати.

Осим ови варошки предмета закључено је такође сљедеће у интересу народности; 1-во да се Њ. Величаству поднесе молба, да изволи владу упутити, да од стране круне предлог учини уг. сабору, како да се закључења конгреса српског од год. 1861. реше, и остваре; 2-го да се умоли заступник ове вароши на сабору, г. Стов. Брановачки, да он са другим заступницима српске народности у Пешти ову молбеницу Њ. Величаству преда, кад првом приликом Њ. Величаство у Будим дошло буде; 3-ће да се повову места српска, која су то чинити у стању, да ову обштину у том подпомогну, и да своме заступнику на сабору упутство даду, да се г. Брановачком у депутацију прикључити изволе; 4-то да се сабору и опет поднесе ускорница, да се обште питање о народностиа што пре реши, и да се ограђује обштина противу израдка пододбора за народности.

= **Нови Сад** 28. маја. Из поузданог извора извештени смо, да је и како је депутација Панчеваца и граничара панчев. регименте од њ. вел. 18. (30) маја у Будиму због ритске земље примљена. Засад се устручавамо речи његовог величаства саобштити, не нас ради, но да неби због тога у неприлику какву други људи дошли. У уставној монархији лице је монарха неприкосновено, али су саветници круне одговорни за свој савет. Познато је, да је пуковник Кениг, референт краљине у Бечу, сам собом у Панчеву био, и да је именом владе учинио граничарима предлог, да приме половину ритске земље безплатно, а половина да се употреби на колонизацију уз Дунаво.

Скупштина је одбила тај предлог, и послани буду из Панчева г. Павловић, и Максимовић, трговци, и још три граничара, да од њег. вел. моле, да им се нов рок даде, да се с подузетницима погодити могу, који би долму уз Дунаво поправили, тим више, што се сад и онако због велике воде неби рад одпочети могао. Њ. вел. изволело се изјаснити, да се нов рок неможе дати, но да ће се половина граничарима оставити безплатно, а половина колонизирати; међутим да ће себи извештај на молбу поднети дати. Надајмо се, да ће основи и разлози наведени кадри бити, колоније одбити; али неможемо да овом приликом неколико речи нерекнемо, ако допру до слуха саветника круне. Нећемо да правну страну ствари дуго објашњавамо — да граничари неко право на ритске земље имају, већ се и тим признаје, што им се половина безплатно оставља.

Но да узмемо страну правичности. Је ли то правично, да се сад, кад се и онако крај граничарске системе приближује, даде половина земље, коју су граничари од памтивека уживали, другима, који никакве заслуге за државу немају или бар не таке, као граничари, и то да им се даде половина уз Дунаво, која због свог положаја већу вредност има. Наводи се велика корист по благостање земље, која би од колонизације дошла. Но све да је тако, та корист по себи још неможе једноме одузети, а другоме дати, јер с те стране дало би се доказати, да млого пространи спаилука има, који би се боље обрађивали, да од спаија пређу у руке колонија какви, па ипак неможе да се то чини. Ако је у народу мање вредноће било, крива је система граничарска; баш док је ове системе, док толика снага неможе да се употреби на пољску економију, нужно је, да народу простором и екстензивном економијом надокнади, што му се од интензије, од руку и привреде одузима. Панчевачка регимента не спада међу пределе, који су слабо насељени, стоји на средини у том обзиру, и сама ће из себе боље умножити се, него колонијама. Колонисте обично се, досељавају и одсељавају, сиромаше, нестају. Наводи се, како граничари за своју половинну неће ни долме градити, него ће је градити колонисте; шта више, г. Кениг држи, да је обдржавање долме теже, но само грађење, па као да би ово сигурније било у рукама насељбина. Сумњамо, да би граничари од грађења и обдржавања долме сасвим прости били — јер ено примера у Рудолфс-гнадну; кад је опасност била, морали су и граничари из окола на помоћ; можда ће им се што у то име наплатити, али наплата у таким околностима заостаје иза праве заслуге и цене.

И кад би колонисте могли направити и обдржавати долму, зашто да то исто староседиоци неби учинити могли, зашто се нема поуздања у њиову вољу и снагу, кад још ни покушај био није? Већина је обштина (једно 17 напрам 5) закључила, да ће и сама долму градити, ако се на добру погодбу не намере. Ови би 17 обштина могле се са онима погодити, које неби хтеле саме радити. Незнамо, којим би основом и разлогом могао глас мањине, па још таке мањине осујетити право већине? Баш та околност, што је с једне стране рок погодбе гоњен, с друге пак стране казивано, да ће се саморад долме тежко допустити, јер се нема поверења, и поуздања у у саморад, јако је отештало положај обштина, које су се погађале. Треба рок за погодбу или саморад дати, па ће бити погодбе. Говори се о неким „великим агитацијама“ у тој ствари. Види се каквим се средствима пријатељи колонизације служе. Агитације — ту агитација има? Где су, какве, и од кога? Ако се циља на Тител — та један је аустр. генерал био сведок тога, да премда се више дана са подузетницима погађало, ипак није било агитација. Мирно је ствар текла и свршена је, и сам је генерал на свршетку јавно своје задовољство о течају и свршетку ствари изрекао. Ко је дакле то, што агитације подмеће?

Депутација је била и код њ. светости патријарха; шта је одговорио о том другом приликом; наномињемо само, да патријаршија због тога, што се рит митрополије заједно са шајкашким, а не посебно заграђује, најмање за 6 година дана пре до уживања друге половине земље долази; кад се узме, да та половина чини 1300 јутара, а јутро по 7 фор. чини годишње 9100 фор. или за 6 година 54.000 ф. Панчевци су погодили били, да подузетник 26 година половину земље ужива, а шајкашкој је са 6 година краће време, што потиска долма саразмерно мање стаје. Шајкашка је дакле патријаршији најмање горњу суму привредила.

ДОПИСИ.

Од једног, у последњем Црногорско-Херцеговачком рату одликованог и са родољубља гласовитог Херцеговца добилисмо следеће писмо:

„Трст 19. маја 1868.

„Без сваке сумње чулисте, како у Херцеговини ове године по некијем окрузима жестока глад бјесни. Нашло се српскијех добротвора, и овђе у Трсту трговаца без разлике вјере и закона, који су учинили дјело хришћанства, те су послали помоћ сиротињи у Херцеговини која од глади страда. Ту највишу хвалу заслужују: овд. трговац (родом Херцеговац) Александар Опуиђ, и браћа Бошковићи у Дубровнику, такође старином Херцеговци.

„Али чујте: турска влада забранила је, да сиротиња прима помоћ која јој је послана; а забранила је што је чула, да та помоћ долази од Русије!

„Херцеговци, међу којима многи моји лични познаници, а многи и војнички другови, управили су на мене допис који вам овде у прилогу шаљем, са позивом да га вама пошљем. У допису се казују муке и страдања Херцеговаца, и јавља о бездушној и нечовечној забрани коју напред поменух. Уз допис послане су ми листе са небројеним подписима, које морам штедјети и уздржати од јавности, због напасти која би у варварској Турској извесно снашла оне, који су своја имена подписали“.

То писмо заједно са дописом из Херцеговине који је истом приложен, послано нам је уз један новчани аманет, те смо га нешто касније добили, него што обична писма стижу. Зато га тек у овом броју саобштити можемо. А ево како гласи споменити допис Херцеговачки:

Из **Херцеговине** 16. маја 1868.

„Минувша година за Херцеговину је била зла и немила, јер је колера — тај љуцки страшни целат — млогу чељад и породице на вељу жалост покосила, и цијела села опустила; а највише око Требиња тога соколова гнијезда! — Па то неби доста нити се на томе размину; но опет ове године навали жестока глад, па и она највише по требинском округу; тако, да се јадна сиротиња у големој муци и потреби нађе, нађе у муци, у каквој је мало кад, или никад била; јер јој је турска бездушна влада кроз дуго времена узимала и узела све, узела, што но се рече и црно иза нокта! Па је тако остала празнијех рука у празној кући и у празноме шору и обору! А поврх свега тога притиснула гладна и зла година тако, да се млогој сиротињи од глади и живот поче кидати! — За дуго времена нигђе брата, ни да пожали, а камоли да поможе! — Док се јадни народ од те големе муке поче узвијати, и при самрти дивљу траву јести и кљенову кору љуштити па је туђи, и то дрво су шаком брашна оприсјено, пећи, и док је вруће (јер кад се охлади, неможе низ грло да иде!), кани јести! — неби ли тако који дан још својега мучнога живота претурили, и своје миле ђечице голему писку и цику од глади за који час утолили и умирили!

„Но ево још више муке и жалости! једући сваковрстну дивљу траву и корјење, какву ни млога живина не једе а камо ли човјек! али глад очију нема! — млоги се отроваше, а многијем опет руке и ноге, као бурило отекоше! а млога невина ђечица, тиј небески анђели, којијема су очеви и старија браћа од колере помрли, савише своје ручице око убогијех и сиротнијех матера, па горко цичећи, богораде за корицу суха хљеба! — А тужне матере остале без својијех браниоца саме и уцвиљене; остале у празној кући и муци! али, док су могле, и док су што имале, дотле су од својега грла штедјеле и од својега залогаја одкидале, те ђечицу своју од дана до дана помагале и замамљивале. Међутијем у предјелу Шуми у једној убогој кући двоје сиротно ђечице у наручју своје миле, но жалостне матере са невиним ручицама око њезина врата склопљенијем у својој празној кући у сред зимне циче све троје у једној гомилици од глади скончаше и Богу душе, ох! мученички предадоше!

„Боже драги! грдниијех мука, големе невоље! Ох! чије срце од туге неби пукло! чије ли око врућу сузу од жалости неби пролило?! —

„А Турска нечовјечна и бездушна влада то све гледа па се слади! — јер су то ђаури, па им нетреба помагати, нити их жалити!! То је она иста влада, коју западне просвећене и хришћанске државе бране и подржавају, да Хришћане на истоку мучи и да их у ропству и мраку држи! Али вјечита правда божија неће никоме низашто дужна остати!

„Само овај једини грозни факт, између другијех тисућу тисућа, довољан би био, да се овој варварској влади крај учини! — која се у Европу увукла и у балкански полуоток уплела низашто друго, него да хришћанске народе паклено мучи, и да им развитку и напретку на путу стоји и смета!!

„Ова жалосна сцена у требињском округу дуго је трајала, трајала све, док је тај пиштећи и тужно завијајући глас допрьо до уха доброга Србина Александра Опуића у Трсту који је поред своје помоћи и од друге браће Срба и трговаца без разлике вјере и закона помоћ сакупљао, и дјело милости хришћанске учинио и жито брже-боље у Дубровник послао с препоруком на родољубну браћу Бошковиће, да они то, како знаду по правди сиротињи и свијема, који од глади страдају без разлике вјере и закона, подијеле.

„Кад гладни народ и јадна сиротиња за ту помоћ, то хришћанско лијепо дјело милости, чу, није могуће описати, какако се у народу голема туга одмах у радост претвори, и како тај глас за тили час кроз сіева села, као небеска муња, прохуја, и сиротиња на позив браће Бошковића из овијех села, и као облак у Дубровник проврвје, да час-прије жито прими и своју дуготрајну глад утоли! — А браћа Бошковићи поред помоћи, коју суу по могућности дали, нежалећи никаква труда, лијепо све уреде и своје послове за народно и сиротињско добро оставе, и гладној сиротињи и дан и ноћ почну жито дијелити. За које сва сиротиња њима и свијем добротворима веома благодари, и моли Бога, да им свијем за ову хришћанску и човјечанску помоћ тисућно накнади! —

„Но, чујте! сада ову голему неправду! чуј, хришћанска Европо! Чујте, ббраћо Срби! чујте браћо Славени! чуј свак, ко има правога срца, човјечијега осећања и поштене душе, и ко зна, шта је глад, мука и невоља! Чујте! како турска тиранска влада забрани, да ова чемерна и пука сиротиња у Дубровник не иде, и да од тога жита не узимље! Али народ јадан и гладан, неслушајући ту бездушну забрану, витлајући му се од глади црни мрак испред очију, срне у Дубровник и дан и ноћ, да час-прије од те помоћи прими, и да своју гладну и пиштећу ђечицу зарани; па ма сјутра дан од те нечовјечне владе сви изгинули! — Видећи требињски зликовачки кајмекан, да народ ту његову неправедну забрану неслуша, разјарен, као дивљи звијер брже боље разашаље заптије (жандаре) по селима, да народ на силу обустављају, да у Дубровник неиду! Па можете само мислити како су и колико у такој околности ти разбојници јадан народ мучили. Раступисе и зини, земљо! па прождри таку нечовјечну владу и хришћанске од пет стотина година грдне мучитеље! — који не само да нијесу никад никаква добра никоме учинили, но ето забрањују и другијем да га чини! Није ли то јасно и очигледно, да ова глупа и тиранска влада иде на то, да затрье и ископа сву сиротињу и Србадију?!

„Али је Бог свијех људиј, а навластито добријех и поштенијех, те неће ни нас Србе овако за дуго оставити; но ће нас, као израјљски народ из муке избавити, и азијскога ропства опростити.

„Узрок је овој нечовјечној забрани, како смо чули и разумјели, турски консул у Дубровнику А. Пржић, рођени Дубровчанин и бивши морнар, а сада турски бива, бели, вала! — Ђенерал-консул и ништа више! — Тај бездушни консул телеграфисао је, како у Цариград тако и Вали-паши у Сарајево, да је Русија силну помоћ у Дубровник на Бошковиће Херцеговцима послала (што није истина) додавши, да се то забрани; јер вели: „народ је из Херцеговине јако навалио, па то за Турску није лијепо, почем то све гледају овдашњи великијех држава консули“ и т. д.

„Услед такога злобнога брзојава влада турска несмислено и нечовјечно изда за то жито ону забрану, ма је дотлен више од половине сиротињи било раздјељено, хвала милости божијој. — Е, чујте браћо! ако Бога знате? — чујте ово зло и неправду! чуј, свијете! како овај црни турски чиновник, да би се, наопако, још боље својој тиранској влади удворио, истину и добро дијело приватнијех добротвора наопако изврће и пакосно каже, да је Русија „силну помоћ Херцеговцима послала“! мјесто онога, што су србски добротвори и тршћански трговци, као што смо споменули, без разлике вјере и закона то жито даровали оној сиротињи, која од големе глади траву пасе, а кљенову кору туче и једе! а то могу и сви Дубровчани и консули посвједочити, јер су имали прилику у исте сиротиње, која тамо срне, виђети.

„Ми мислимо, да би свака друга човјечна и мудра влада добротворима у такој околности за таку човјечију помоћ захвалила, и настојала, да се право подијели онијем, који ништа немају, и који од глади највише страдају; а не, да тако нечовјечно забрањује лијепо дјело милости човјечије, и да изврће добро на зло тако, да јадна сиротиња и даље од глади свапава и умире! Али није чуда; јер Турци незнају, што је добро дјело, дјело правде и милости! не; но је међу њима вазда зло и наопако; па друкчије немогу ни осјећати, ни мислити, ни радити! Доклен гођ Кадија са својом торбом тескера и алкураном у рукама у суду сједи па по њему суди, и доклен гођ има ибрик (крчаг) са 99 носаца, па на који хоће, на тај ће му и вода протећи, — дотлен, нека се нико невара, нема хришћанима правога суда ни правице!

„Чујемо да и Личани у Хрвацкој од глади страдају, па им браћа Срби и Славени на све стране, акоће и малу помоћ купе и шаљу па влада Аустријска то добро дјело невабрањује; а турски консул Пржић и требињски кајмекан Кучуковић хоће, да свијету покажу како они знаду добро дјело изопачити, и Хришћане глађу морити! То је нешто изванредно! Тек ће сад у свијету на глас искочити. А сувише зато, што сад опет ка ку и пишу, да у народу око Требиња нема глади! Па, таке и мазбате (извјешћа) шарају и падиши у Стамбол шаљу; а падиша их тамо својијем јаранима покажује и чита; а они му брже боље изјављују захвалу, за тако добре и слободне установе и реформе и т. д.

„Што турска влада сад каже, да у Херцеговини глади нема, то је толико истина, колико, кад би казала, сунце је са запада грануло! — А то чини зато, да би пред свијетом оправдала ову несмислену и нечовјечну забрану. Али јој је то све узалуд; јер, да ништа друго свједоче голему глад огуљени и ољуштени кљенови, који се по свијем главицама међу шумом бијеле, као ћелаве и турске обријане главе међу здравијем и хришћанскијем главама; а тако исто и све грудине, драче, доци и ледине, које су раскопане, тражећи јадна сиротиња козалац и друго корјење, које људи без велике муке и глади неједу!

„Камо срећа, да ово није истина, али, на жалост јест; па и то страшно и ужасно!

„Вас народ у овој околици кајмекама и консула Пржића проклиње и у камен затуца за ову бездушну забрану. Ове клетве и сиротињске сузе неће на празно панути, нити ће Пржићу у томе помоћи Мујо и Алија!

„Чујте! још и ово; у Требињу је кајмекам некакав Али-бег Кучуковић изгнаница из Биограда, велики зликовац и хришћански уопште а српски напосе, непријатељ; па како је с осталијем Турцима ради њиове злоће из Биограда прогнан, гђе се по хришћанском закону сваком право и једнако суди, а о народном општем добру ради; тако се сада за то освећује јадној сиротињи раји! — Нема на свијету неправде, коју он Хришћанима неби учинио, а богме их и чини доста сваки дан! а особито у радњи око пута, који се од Требиња до Билеће још од прошле године гради. Ту јадна сиротиња од свијех села мора на измјену по нељељу дана и гладна и жедна непрестано радити; а овај зликовац немари, што млоги по путу од глади и од муке посрћу, и што им пуне куће пилежи без коре хљеба циче и пиште! но их ту са заптијама чува, нагони и мучи! — Колико је ово тиранство, описати се неможе! — Па се још с овијем зликовцем удружио и аустријски аџент-консул у Требињу Вуко Врчевић, којега већ код нас свак прстом кажује, па и он с њим око тога пута сиротињу мучи, и развваљује што по 1000 људи за неколико дана огради, те тако кукавна сиротиња мора на ново да гради и јаде пара! како је у Турској све наопако па је и то! У Дубровнику Пржић, Србин римскога закона, а у Требињу Врчевић Србин источнога а Кучуковић, Србин турског закона, један аустријски, а два турска чиновника, сложили се па јадну сиротињу муче, биједе, глобе и робе!

„И ако је небо високо, а земља тврда, отуд море а одовуд горе! али се ово овако већ занаго, неможе трпјети! — Или ћемо се сви од овакијех мука и насиља опростити и од Турака тијех хришћанскијех вазданњијех непријатеља и мучитеља ослободити и са Србијом сјединити; или ћемо сви листом изгинути! Јер нам је љепше и поштеније да јуначки изгинемо, но, да од глади умиремо, и и да овако насиље, муку и неправду трпимо, на срамоту хришћанској Европи!

„Нека се нико непревари, да је ово глас једнога, или два, или три Херцеговца, не; но нека свак буде тврдо увјерен, да је ово глас свијех Херцеговачкијех Срба; и од овога гласа и од ове мисли доклен и један Херцеговац тече одустати нећемо.

„Напошљетку лијепо молимо не само српске и словенске, но и све друге иностране листове, који дишу духом слободе, правде и човјечности, да приме и учврсте ове наше од големе муке и под притиском велике неправде написане ретке, да просвећени и напредни свијет види, какво зло и тиранство под турском владом још и данас трпимо, и јавно исповједамо, да још за дуго неможемо и нећемо трпјети“. (Следују подписи.)

γ. — У **Бечу**, 21. маја. Овде је сада „мртав“ сезон, као што је по свима великим местима у овој припеци. Све вам то сад бежи из вароши, све се то сад улењило од спољног кабинета бајстовог и рајхсрата, па чак до свију Ратказа, Петересилака и осталих јунака дневне кронике бечке. Па сад и саме новине пабирче тек по јавним виноградима, у којима је берба већ прошла, и погревају по два трипут старе теме, јер се сад и рајхсрат за неколико дана распустио, па не могу ни са извештајима о његовим досадањим седницама да пуне ступце своје; но сад ће у четвртак опет да започне и то ће да буде мало занимљивијег разговора, а то је о финансијалним предлозима министарским. Та ће борба и самога Брестла да стане доста знoја и муке, јер се спрема оштра опозиција против предлога министарских. Шта више поговара се доста поуздано, да министарство не стоји баш на тако јаким ногама и да може лако наићи криза. Да се јавно мнење заиста подобро отрезнило од првога поуздања и весеља, о томе сумње нема, а то се показало врло јасно и сада при публикацији **новиx конфесионих закона**. Ево сада ти закони стоје санкционисани пред јавним мнењем, али у рајхсрату се при објави санкције — ћути, у целом се Бечу — ћути, нигде усклицавања и весеља. Јест али засели им усклици у грлу кад се сете Брестла, па баш и „популарнога“ Гискре, тога „демократског“ министра. Јест Гискрина је популарност почела опадати и бледити, те су морали пред њим полагати испит о томе, шта то значи „самоуправа“ и опште изборно право. Можете сад на свакоме ћошку видети, где се продаје књижица по 5 новч., а наслов јој је „Геген министер др. Гискра.“ Но у осталом у „шмерлинговом театру“ (као што Бечлије веле), а-лиас рајхсрату, ту министарство **засад** још има верну своју гарду, и кадгод до каквог гласања дође, а министри устају са својих фотеља да наравно и они гласају, а при томе броје главе својих верних, и гле, све су главе још ту. Али су јако прорешетани редови „верних“, толика празна места зевају, треба та места попунити, треба дакле за Чешку и остале земље, од којих не хтедоше да дођу у рајхсрат посланици, треба наредити **непосредне изборе**. Бејах у седници где је зак. предлог министарски о непосредним изборима примљен, оно исто средство, којим је и Шмерлинт увек претио „тврдовратој“ опозицији, али га није — учинио. Али ево либерално га министарство учини. Та за бога главно је, да се места на клупама рајхсратским попуне, главна је форма, а за право задовољење народа свију, то се та господа слабо брину. Пољаци, што седе у рајхсрату, те незнају управо ни сами како им је, они на уста Зибликијевића покушаше неку млаку опозицију против министарског предлога, и то се видило на Зибликијевићу, кад је говорио, да говори само тек форме ради, а чим Гискра устаде те му са „основним држ. законима“ у руци доказа, да је тај корак сасвим закопит и коректан, а Пољаци ни беле, него сви ником поникоше. Заиста жалосну улогу играју ти Пољаци у рајхсрату, Зибликијевић је могао комотно и сада ћутати, кад је ћутао онда, кад је дотични параграф у „основе држ. законе“ ушао. Онда је ваљало говорити, а сада већ доцкан беше.

Споменуо сам горе већ конфесионе законе, у којима лежи заиста велики напредак, то се мора признати, а кад сам их споменуо, морам споменути и то, да је баш на дан публикације њиове сарањен главни виновник њиов, а то је др. **Милфелд**. То је био заиста триумф милфелдов, што лежаше на самртној постељи. Народ је том своме народноме човеку достојну пошту учинио и показао да знаде ценити своје људе; оволико народа при погребу није скоро Беч видио, и неко ми баш примети, да није ни издалека толико света било, кад су максимилијаново тело из Мехике донели, а ја сам на то помислио: то је заиста леп... но не морам баш казати, шта сам помислио, али морам то казати, да сам упоредио ове Бечлије са **Ђуром Кларићем, уредником „Славјанскога југа“**, који на челу свога часописа пева народу српском и хрватском песму: „О Мексико земљо ти проклета, шта учини од својега цара“ ит.д. Која је на сваки начин морала учинити велики утисак на свакога и жалошћу испунити сваког Србина и Хрвата, али жалошћу над — Ђуром Кларићем.

Већ сам напред приметио, да бечки листови погревају почешће исте теме, па се тако помажу у овоме љењом добу. А једна од таквих плодних тема беше и **чешка народна светковина у Прагу**. Познате министарске слуге овдашње, као што су обе „Пресе,“ оба „Фремденблата“ итд. убевекнуше се, кад у себи морадоше признати, а и у непристраним листовима читати, да је та народна светковина заиста величаствена била, заврти им се памет, а свакојако се мора све што је „чешко“ ружити и исмевати, дакле сада невоље њиове, како да опет нађу што на светковини, што би повода дало грдњи и поруги. И заиста је смешно било видети их у комичној јарости где у „зноју лица свога“ измишљавају лажи и опадања на чешки народ и његову светковину. Прво и прво изнађоше, да је тај силни народ, што се тај дан у Прагу стекао, дошао управо св. Јовану Непомуку у походе, и да су га силом воље увукле у светковину, те је он тако случајно упао у њу; та да! али ја бих волео да су нам те бечке новинарске пиљарице казале и то, одкуд оно силно одушевљење у томе народу, или су можда и ту воље свакоме појединоме свећу у глави запалили, те су му се од тога очи светлиле, а затим су све те толике хиљаде метнули на кончић, као лутке, па кад „воље“ повуку, а сви одма дижу капе у вис, вичу „слава,“ а

свећа им у очима светли. Али већ се и самим министарским најамницима то сувише смешно и лудо учинило, дакле сад опет окренуше другу ноту. „Чеси ударају темељ своме позоришту, а немају још никакве драматске литературе, немају глумаца!“ То је била друга оштроумна мисао и досетка бечких славождера. Но о томе „вицу“ држим да не треба ништа ни говорити, тај је већ сувише глуп. Али једно опет морадоше сви признати, а то је, да је диван ред владао при целој светковини, и да је заиста необична појава, да се при толикој огромној множини људи баш ни најмањи неред није догодио, па није било ни војника, ни државне полиције! Е колко су ту морали гутати и грцати, док с великом муком то признање на своја уста изрекоше. Али и јесте то страшан јед за њих, да не имадоше прилике, да говоре о суровости тога чешкога „пебла“, о натученим цилиндарима и т. д. Но и ми Срби посебице добисмо том приликом лекцију од бајстовог мезимчета, од баке „Пресе.“ Говорила је шта све има Србија да захвали Бајсту, он јој је градове дао, он сада пошту и т. д., па при свем томе још Срби иду у Праг, па се тамо са осталим Славенима братиме, праве панславенске завере и друге страшне ствари. Да, ти незахвални Срби! Штета што Срби више нису велика деца, те да се даду од лукавих немачких министара на удицу ухватити — бака се „Преса“ сећа још онога лепога доба, где су Срби још велика деца били! Чудо како бајстово гласило не спомену још и друга доброчинства бајстова према Србима, н. пр. ордене, што их добише Цукић и Мариновић и т. д., па опет српски народ није захвалан и неће једино од аустријско-угарске дипломатије да изгледа спаса свога!

Но и то вам могу јавити, да влада овдашња почиње увиђати, да се са чешком опозицином не може баш тако безбрижно шалити и да би им та шала могла пресести. Говорило се пре неког дана, да министар Гискра оће да утре пута помирењу са Чесима, но то је тек само глас био, о коме се могло и сумњати, ма да је свакојако карактеристичан глас — али ево ово је факт, да је држан министарски савет, у коме се озбиљно говорило о „чешком питању“ и многи беху за то, да се према Чесима окрену друге жице, али шта и како да се уради, ту је запињало, и тако се разиђе министарски савет без резултата. Зна се и то да је Палацки био овде и имао аудијенцију, која је близу два сахата трајала. Јест! множе се знаци, који показују, да овострано министарство почиње увиђати на каквом вулкану игра. Ова је ствар постала особито „горућом,“ одкада се поуздано јавља, да је руско-пруска алијансија постала непоричним фактом.

Светковина чешкога народа прослављена је и овде у Бечу тиме, што беше код Швендера „беседа“ у корист фонду чешког народ. позоришта, а у славу полагања темељног камена. Програм беседин беше леп, нарочито збор ферхтготов „власти“ што је певан и на светковинској академији у Прагу, а тако исто словенски „збор војшаков“ од Ипавца, који је диван, те је морао трипут да се понови. Света се словенског беше пуно стекло на беседу и нећу се преварити ако кажем да је било до 2000 лица на беседи. Забава беше жива и трајала је до свануће.

Још нешто да споменем, што ће можда читаоце интересовати. Српској је публици добро познат ђенерал — или молим да се поправим подмаршал Филиповић, морам потпуну титулу казати, јер знам да је и Чарнојевић на сабору морао да се поправи, кад рече „краљевски“ у место „царски“ комесар; дакле о подмаршалу и „во времја оно“ саборском комесару Филиповићу изађе у овдашњем немачком листу једном чланак у коме се описује делање његово у војни од г. 1866. и то на начин, који неће Филиповићу донети име доброг војника а још мање доброг ђенерала; тако стоји у томе чланку, ја то не кажем. Сад је ваљало редактору право средње-вековно „војнички“ осветити се, те пошто је овај понуду двобоја од стране двојице ђенерала одбио, дођу два официра, те продру у његову кућу и позову га на рачун, а кад их овај одбије, позивајући се на слободу дома свога, а они га ухвате на сокаку те га јавно инсултују, и једва се од њих избавио. После му је неколико дана стан неколицином војника опседнут био; та је цела ствар сензацију учинила овде и цела је публика огорчена против таквог поступања официрског према редактору, и заступник Шиндлер у рајхсрату даде израза тој огорчености, што интерпелова министра полиције Тафеа, је ли он учинио какве наредбе, да се грађани обезбеде у напредак од таквих сурових нападаја средњевековне касте. Тафе на ту интерпелацију још није одговорио; није му баш згодно дошла та интерпелација. —

Из овдашњих омладинских кругова немам ништа новога да вам јавим; да „Зора“ има леп број чланова и леп фонд, то је већ познато; а да се обично на оваквој страотној омари летњој слабо ради по друштвима и то је познато. Последњи пут не могаше да буде седнице, јер се не беше искупно нуждан број чланова. У осталом досада ипак стоји, да ће „Зора“ одржати своје добро име међу омладинским задругама, а особито је то за похвалу, што овде међу омладином нема оног жалосног цепања и трвења као на неким другим местима.

Угарска.

Са сабора. Финансијални је одбор положио своје извешће о управном порезу, а Мадарас је предао 121 петицију да се укину закони од год. 1867, а поврате зак. од г. 1848. Чанађ је управио интерпелацију на министра просвете, да ли ће закон о равноправности вероисповедања још у овом саборском заседању предложити, а Барлеа интерпелира министра трговине ради некоих случајева што су листови на пошти отварани. Горове обећа повести строгу истрагу. Манојловић интерпелира министра правосуђа, да ли ће се закон о лихварењу још овога заседања саборскога укинути, а Хорват одговара да је законски предлог готов те да ће се наскоро предложити.

„Политици“ пише њезин дописник из Пеште: закони о порезу ће за који дан доћи у парламентарну разправу, па премда су они већ у одбору знаменито промењени, то ће г. Лоњаи још и у сабору морати живо перје делити, и незна се, хоће ли мејдан изнети. Јер ни левица нит знаменит део већине несуде најбоље о законима Лоњајевим.

И сбиља предлози ови нису врстни повратити министру ону добру вољу народа, коју је већ од пре изгубио недаћом својом код зајма. Најпре мрзки су по том, што су остатак носећи традицију абсолутистичке владе; г. Лоњаи имађаше којешта друго радити, место мислити на реформе омрзнутог система финансијалнога; а затим немогу људи опростити министру, што први самостални прорачун угарски повишује знатно порезе и опет тоне у дефициту. Били се под више способним министром финансија дало уклонити повишење пореза и дефицита, — уверава додуше левица; ал ја још неверујем. Истина је то, да закони финанцијални г. Лоњаија у народу до краја мрзком чине нагодбу, и да је повишење пореза најзгоднија агитација у рукама опозиције против заједничких послова.

Доиста значило би премного искати од политичне зрелости и пожртвовања угарскога народа, ко би искао од њега, да још увек верује у благосов нове ере, када ево место да му се скине с врата тежки терет досадањих времена, сада му нови још већи натоварују, ко би искао, да он буде добродушнији, када му се приписује начин утеривања пореза много теретнији, него је Бахов био. Узалуд ћеш ти њему доказивати, да уставност свих жртава вреди; да је слађа ексекуција, коју обавља гајтанима исплетен народни беамтер, — народ хоће очевидне плодове нове ере и нагодбе; иште, да му се даде, што се обећало, и слуша оне, који му дан за даном приповедају да је свему злу крив Деак и његова странка. Још једном кажем вам, порезовни предлози гос. Лоњаија пружају најбоља средства агитације против заједничких послова.

То као да осећа и сама влада, па хоће пре свих других порезовних закона најпре онај да отаља који се протеже на земаљску обрану.

Троједна краљевина.

Читамо у „Позору“:

Аграмерици јављају из Карловца од 20. маја: Јучерања свечаност благосиљања заставе овдашњег певачкога друштва „Зоре“ закренуо је у народну свечаност и патриотичну демонштрацију.

Код банкета, обдржавана у свечано урешеној башћи родољубиве куме при застави, госп. К., наздравише се здравице њ. велич. краљу, затим хрватскому народу, затим бискупу Штросмајеру итд. Говорени су говори, проникнути огорченим чувством, које је на све стране узбудио злосретни спис Жувићев.

Протест се је дигнуо проти увреди, нанешеној краљевини Жувићевим елаборатом, и овај протест бурно и узхићено поздравише тисуће градскога и народа са села ту сабрана. Чињаху се и разправљаху предлози, како се народна свест у очи данашње жалости одржати, разпространити, оживити може. До десет сати трајао је банкет. (Живили Карловчани! Бог би дао, да узтрају овако на веке и нађу насљеднике у краљевини дичној, која ће бити посљедња на овом свету, ако недокаже да је један Жувић неби је смио дрзовито и безобзирно срамотити. Ур. Н. Поз.)

Нови Сад 29. маја.

— Још нисмо ближе извештени о томе, како је испала светковина, што је браћа Словаци, на челу Хурбан и Францисци, приредише у Пешти 25. маја (6. јуна) о. г., као на дан кад је отворен словачки тур. св. мартонски сабор г. 1861. Свакојако је та светковина у данашње доба значајна.

— Овдашње „срп. певачко друштво“ јавља, да ће у четвртак 30. маја с. г. у доњој варошкој тако званој футошкој шуми на врло згодном нарочито зато одабраном месту Село приредити, те позива сву браћу Србе и сестре Српкиње да учествују. Све ће се учинити, да гости своје време у лепој забави проведу. У вече ће бити место осветљено лампама у народним бојама. Биће свирке и певања, а тако исто моћи ће се добити јела, пића и сваке друге ђаконије.

НОВИЈЕ.

— „Српске Новине“ од 25 маја доносе уговор за који је министар финансије овлашћен кнезом и саветом, да га закључи и подпише у име владе српске са J. E. Булвером, у име Жилијана Хорна Толме, Цеса Бренда Батена, и Фридрика Пемброка Џона, представника „Српске компаније за радњу на гвожђу и бакру“. Тим уговором уступају се реченој компанији под закуп рудници у Мајданпеку о Рудној Глави са свима њиним принадлежностима, на педесет година, од 1. Нов. 1868. до 1. Нов. 1918 год. Друштво ће плаћати влади Српској 3% од продајне вредности метала који буде вадило, вредности која је срачуњена као најмања (минимум) годишње на 12,000 дук. ц. бакра и 24,000 дук. ц. гвожђа, скупа 36,000 дук. ц. Почем ће друштво радњу постепено развијати, оно ће на име речена 3% платити Српској влади: за прву годину 180, за другу 270, за трећу 360, за четврту 720, за пету 900, за шесту и потоње године по 1080. Тако се рачуна у најмању меру; а ако друштво буде годишње и више производило, оно ће и од вишка по 3% плаћати.

— „Ендепанданс Белж“ пише: „Потврђује се и из Берлина и из Беча, да је Пруски министар Бизмарк одао хвалу Аустријском министру Бајсту на лојалној политици спрам Прусије и на искреном усиљавању за одржање мира у Европи. Кад је то тако, онда се неће са мање задовољства примити у Пруском двору глас, да је пут Аустријског цара и царице у Француску, ако не напуштен, а оно бар на неопредељено време одгођен. ГГ. Андраши и Бајст обојица су дали разумети своме господару, да је царевини нужнији данас, него икад мир и да одношаји врло искрени са Француском само да би били од штете правим интересима Аустрије“.

— Неки политични листови на Западу дају чудновата доказа о свој симпатији за скотове. „Galignani's Messenger“ који у Паризу на Инглеском излази, у своме броју од 5. јуна пише:

„Журнали синоћни потврђују да је Неро мили пас цара, умро изјутра. (The journals of last evening state that Nero, the favorite dog of the Emperor, died in the morning)“!

Тако је пробуђено саучешће западне политике у судби скотова, политике која се одликује нечовечним интригама и одпором противу човечанских усиљавања за ослобођење дванајест и више милиона „браће по Христу“ у источној Европи!

Изјава

поштованој публици нарочито родитељима ученика гимназије Карловачке.

Пошто вас је неки дописник из Карловаца —д— у бр. Заставе 41 тек. године могао јако узнемирити и устравити, принуђени смо, да вас за сада кратком но верном изјавом умиримо. Карловачка је гимназија најстарија велика српска школа, јер постоји, тако рећи од 1733. год., и за више од сто година нигда се није пореметио овде онај њежни онај на длаку примерени одношај, који између ђака и учитеља мора постојати, где се оће озбиљно да постигне узвишена цел праве науке и правог васпитања; јер шта бива, кад се узбурља тај пуноозначајни одношај, то нам је на општу жалост гимназија у Н. Саду и сувише показала. Па ипак дописник „Заставин“ вели: „и гимназија у Карловци нестоји боље.“ Ватреном том родољубу као да је сиђи камен на срцу, што гимназија Карловачка у миру и у слоги свој посао ради, и као да је рад, да и овде мирни и редовни ток замути, да све уздрма и суноврати, кад вели, да овде има толико чуда и покора и недела, да би морао имати посебни лист, у ком би ји народу саопштавао. Али тешко народу, ако буде слушао таке људе, којима ништа на свету није свето, а истина најмање. Вели: „Ударају се ђацима батине;“ та нису то мој родољубе, батине, него прутићи, који су зацело и теби под именом виргаза познати, нити се то оцепљује по петнајст, нити има учитеља, који у батињању деце уживати може, него се дају по 4—5, и то у крајњој нужди, јер знамо сви, да је добром и од своје куће васпитаном детету и прекор довољан. Но је ли прут баш тако чудо и покор, те се морао и Сабов потезати, и зној ем стечено благо и како све пропаде?! Да није то против закона? Законодавац вели: „Wo die Sitte auch körperliche Züchtigung für das Untergymnasium zulaßt, ist kein Grund vorhanden, sie auszuschließen.“ Какви су даљи покори? „Предавања лоша, математика се учи све главом о таблу.“ Гимназија ова имала је и има и у школи и у цркви и у народу знаменити број своји бивши ученика, а све врло ваљани и одлични људи; гимназија ова остаће и одсад снажно крај неусишућег извора засађено дрво, што на своје време издашан за народ плод доноси, покрај „лошег предавања“ и насртања, а дописника осрамотиће деца ваша, кад ји узпитате, шта је у ствари, простим одговором својим, да је пресна лаж, да су учила математику све главом о таблу; да је опадање, да вр'овни надзорник на испите недолази, пошто је увек на испиту или главом или преко свог повереника; да је клевета, да професори у три четврти у школу долазе: осрамотиће га гимназијски списи приватни ученика, који, одкако је гимназије непознају ђака, што је „за годину дана три школе положио,“ осрамотиће га закон школски, који допушта да може приватан ученик не три, него сви осам разреда, ако је кадар за једну годину приватно свршити; јер вели: „Den Privatschülern, die keinem öffenlichen Gymnasium angehören, ist jede Art von Kontrahirung möglich;“ осрамотиће га министар Шмерлинг, који је 28. маја, 1863. год. управ ону таксу за приватне ученике одредио, коју дописник за нечувену глобу држи. У осталом примите од нас то уверење, да ће се код нас и одсад као и досад све по закону радити, учевни предмети ће се уредно и по пропису предавати, деци ће се вашој љубав за све добро и лепо у срца уливати, а кад што скриве, по закону ће се каштиговати, у особљу професорском неће ко ни досад нигда бити трвења, свађе ни шкандала, него ће бити пристојног, узајмног поштовања и слоге, што је најглавнији услов успешном школском раду, а дописник нека пуца од назови родољубља, што му посао неће за руком изаћи.

Из седнице збора професорског дне 25. маја, 1868. у Карловцима држане.

Јосиф Житек, актуар. Јован Пантелић, гим. управ.

На захтевање г. Лазара Томановића у Задру, потврђујемо да није од њега онај допис из Задра, који је у 30 бр. „Заставе“ тек. г. печатан под знаком Θ. У.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Т. Б. Сента 25. маја 1868. На данашњем тржишту могло се добити чисто жито по 4 ф. 10 н. в. Јечам по 1 ф. 80 н. Кукуруз 1 ф. 80 н. Зоб 1 ф. 20 н. Вода на Тиси помало опада. Ово је дана била врло велика препека; она је на усеве врло рђаво дјејствовала, тим горе што на нашим салашима још овог пролећа ваљане кише није било.

⊙ Пешта 26. маја. У другој половини ове недеље почела је цена рани на страним тржиштама, нарочито у Паризу и у Хамбургу скакати; у Лондону се такође нешто поправила, ма да је још и у почетку ове недеље падала. На овдашњем тржишту није било великог посла; услед извештаја из Лондона од првих дана недеље, цена је пшеници оборена са 25—30, па и до 40 н., а продало се 70—80,000 в. — Ражи је цена у почетку недеље била скочила са 15—20 н., али услед извештаја Лондонског и она је натраг ударила, тако да је на измаку недеље тек 15 н. већа него у предпрошлој недељи; продало се око 25,000 в. — Јечма је продано до 10,000 в.: цена му је пала са 10 н. — Овса мало на продаји има; цена му је скочила са 5 н.; продало се свега 15,000 в. — Кукуруза је продано 25,000 в.; цена му се подигла до 2 ф. 70 н.

Овчијој вуни цена није промењена.

Свиња је довезено 4500, понајвише из Србије, и 200 са бодљивим чекињама. Продавани су из Србије по 24—26½ ф. са 80 фун. у живоме; за Берлин продано је 500 по 28½ ф. са 80 фун. у живоме.

Цена је: зејтину од репице 23¼—24¼ ф.; зејтину од лана 26 ф.

Шпиритус продаван је: стари по 46 н. нови по 44½ н. шљивовица слабо пролази; комовице само нешто на лађама има, цена јој је 14—15 ф.

Сланина се плаћала по 33½—34 ф. Овдашњој за јело цена је 36—37—38 ф.

Лоју цена је 30—31 ф.

Сувих шљива продало се неколико стотина цената по 8—8¼ ф. Најбољи из Србије цена је 7¾ ф., лошијим 6½ ф.

Мед се тражи, али га мало на продаји има; цени се 17—17½ ф.

Воска Розенауског продано је 130 ц. по 107—108 ф.; а 25 ц. по 108½ Друге струке воска продано је 20 ц. по 105—106 ф.

Шишарке продало се 2—3000 цабара, и то најбоља Угарска по 17 ф., средња по 14½—15 ф. лошија по 12 ф. Најбољој из Србије цена је 15—15½ ф.

Винске срежи довезено је 60—80 ц. беле; цени се по 31—32 ф., а плаћа се само 29 ф. Средње довезено је 150—120 ц., плаћа се по 23—25 ф.; лошије довезено је 80 ц., али се ни по 20 ф. није могла протурити.

Ораха добрих из Угарске продано је 150 ц. по 8 ф.; из Србије налазе се неколико стотина цената, цена им је 6¼ — Лешњици се јако траже, али их на продаји нема.

Пекмеза од шљива продано је нешто по 5½—8 ф.

Ким из Пољске цени се по 18 ф.; дају за 14 форинти.

Паприке ситне продано је више по 20—24 ф. У љускама цена јој је 18—20 ф.

Туткалу цена је 21—21½ ф.

Цена је: Белом пасуљу ситном 5¼—5⅓ ф., белом крупном 4 ф. 50—70 н. сочиву ситном угарском 4½, крупном 6—8 ф, грашку 4½—5 ф.; проји 2 ф. 25—30 н.

Сировим кожама цена је: овчијим из Србије 110—120 ф. лаким, 130—140 тешким на 102 ком.; продано је 20,000 ком. — јагњећим: белим Угарским 75—85 ф., Банатским 115—125 ф., Ердељским 95—105 ф., Немачким 75—105 ф. на 103 к.; црним Ердељским 110—0—4, 190—195 ф.; Молдавским 110—3, 218—220 ф. на 100 к., Банатским 125—135 ф. на 102 к.

Курс бечке берзе.

Акције народне банке	705
5% металик	56.50
Зајам народни	62 60
Дукати	5.551/2
Аустриско сребро	114 50

Оглас.

Православна српска општина Ст. Сивачка намерава нову цркву са 3. торња подићи. У сљед чега позивају се дотични мајстори, кои би овај посао по процени (Überschlag) од 26,196 ф. 19 а. вр. (цигља је општинска), предузети желили, да на лицитацију на Иван дан, т. ј. 24. јунија у 8 сати пре подне држати се имајућу доћи изволе. Предузимачи имају 10% од стотине пишманлука са собом донети. Сва даља условија као и план може сваки до 23. Јунија код дотичне општине видити.

Из засједанија црквене општине у Ст. Сивцу 23. маја 1868 држане. 76—1—3

Оглас.

Трговина са мешовитом робом Тимотија А. Георгијевића у Тителу треба једног млађег — помоћника; место ово ваља одма да се попуни. 78—1—3

Објава.

У мојој мануфактурној трговини требам једнога доброг спомоћника, који српски и немачки говори а и добру препоруку има. Нека се писмено мени пријави.

У Земуну 24. маја 1868.

77—1—3 Јов. Петровић.

Одговорни уредник и издавалац др. Стефан Павловић.

Платонова штампарија у Новом Саду 1868.